

คำกราบบังคมทูล

กระแสน้ำพระตำรัส และ พระโอวาท

สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต

ตั้งแต่ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ ถึง พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงพระศพ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง

ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

๒๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓

คำนำ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เคยทรงดำรงตำแหน่งอุปนายกผู้อำนวยการสภาภาษาศาสนา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงมีหน้าที่สำคัญนี้ ต่อจากสมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ซึ่งทรงลาออกอย่างปัจจุบันทันด่วนขณะที่เสด็จไปยุโรปในปีนั้น และเป็นปีเดียวกันที่ทรงได้รับพระราชทานยศเป็นจอมพล พร้อมกับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ซึ่งทรงเป็นผู้บัญชาการทหารเรือมาเป็นเสนาธิการทหารบกพร้อมกันด้วย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงงานในตำแหน่งอุปนายกผู้อำนวยการสภาภาษาไทยตลอดมาจนถึงวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ในสมัยรัชกาลที่ ๗ นับเป็นเวลานานถึง ๑๒ ปี ได้ทรงทำงานเป็นผลประโยชน์ให้แก่สภาภาษาคือเป็นอเนกประการ นอกจากนี้ในสมัยต่อมา พระโอรสอีกสองพระองค์ คือพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลมงกุฎพงษ์บริพัตร กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต และพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธามณีนาถ ก็ยังได้รับหน้าที่ในตำแหน่งเดียวกันนี้อีกด้วย

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๒-๒๔๗๕ หม่อมเจ้าหญิงมารยาตกรัณญา ดิศกุล พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งทรงคุ้นเคยกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ได้เสด็จไปทรงงานในกองผู้อำนวยการสภาภาษาไทยด้วย ทรงเป็น "ผู้หญิงคนเดียว" ในกองผู้อำนวยการนั้น จึงทรงทราบเรื่องงานการต่างๆ ในสภาภาษาคือเป็นอย่างดีรวมทั้งทรงทำงานได้ดีไม่แพ้ผู้ชายซึ่งเป็นเรื่องแปลกมากในยุคนั้น หม่อมเจ้าหญิงมารยาตกรัณญา จึงเป็นที่เคารพนับถือในหมู่ผู้ที่ได้ทำงานสภาภาษาคครั้งนั้นมาก

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๔๗๕ ทำให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ต้องเสด็จจากเมืองไทยไปต่างประเทศ เป็นที่อาลัยอาวรณ์ของผู้ที่เคยทำงานใกล้ชิดกับท่าน จึงได้มีผู้รวบรวมพระตำรัสและพระโอวาท ที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงไว้ในโอกาสต่างๆ มาจัดเรียงขึ้นตามวันเวลาที่ได้ทรงไว้ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ มาจนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๔๗๕ เป็นเวลาถึง ๒๑ ปี นับรวมทั้งสิ้นเป็นจำนวนมากถึง ๙๙ ฉบับ พระยาสิริจุลเสวกเห็นว่า เป็นสิ่งที่มีคุณค่าจึงนำมาเย็บรวมกันเป็นเล่มใหญ่ นำขึ้นถวายหม่อมเจ้าหญิงมารยาตกรัณญา ดิศกุล เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๗๕

หม่อมเจ้าหญิงมารยาตกรัณญา ดิศกุล ได้เก็บสมุดดังกล่าวนี้ไว้อย่างดีเป็นเวลานานถึง ๓๙ ปี จนถึงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๑๔ จึงได้นำสมุดเล่มนี้ ไปถวายพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุทธา

ภินันท์ ซึ่งขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งอุปนายกสภาภาษาไทย

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าพิสิษฐรสสัมมัย พระธิดาองค์ที่สามของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต พระชนิษฐาของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง สิ้นพระชนม์ ได้คัดเลือกคำกราบบังคมทูล พระดำรัส และพระโอวาทบางฉบับในสมุดเล่มดังกล่าวนั้น จัดพิมพ์ในหนังสืองานพระเมรุ แต่ไม่ครบทุกบท

ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นปีที่ราชสกุลบริพัตร จัดงานครบรอบ ๑๐๐ ปีถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต พระเจ้าวรวงศ์เธอพระเจ้าศิริรัตนบุษบงพระธิดาพระองค์ใหญ่ ได้ทรงขอสมุดเล่มดังกล่าวนี้ มาจากพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุทธมาภินันท์ เพราะทรงเห็นว่าเป็นโอกาสเหมาะที่จะได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นการเฉลิมพระเกียรติ แต่แล้วก็ได้จัดพิมพ์เพราะได้ทรงนิพนธ์พระประวัติขึ้นด้วยพระองค์เองแล้วเล่มหนึ่งทั้งยังมีหนังสือเกี่ยวกับดนตรีและเรื่องเครื่องมุกต์ รวมทั้งสุจิตันที่จัดงาน รวมแล้ว ๔ เล่ม ทรงเห็นว่าเพียงพอแล้ว จึงโปรดให้เก็บไว้ มีรับสั่งว่า “โอกาสหน้าคงจะได้พิมพ์สักวันหนึ่ง”

พระเจ้าวรวงศ์เธอพระเจ้าศิริรัตนบุษบง เคยรับสั่งถึงสมุดรวมคำกราบบังคมทูล พระดำรัส และพระโอวาทฉบับนี้ ว่าตกมาถึงราชสกุลบริพัตรได้ก็เพราะมีผู้ศรัทธาในผลงานที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตได้ทรงบำเพ็ญไว้แล้วนั้น และการที่หม่อมเจ้าหญิงมاریยตรักัญญา ดิศกุล ทรงเก็บรักษาไว้นานถึง ๓๙ ปี ก็เป็นความศรัทธาที่ต่อเนื่องกันมาจนถึงพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุทธมาภินันท์ ซึ่งทรงงานให้แก่สภาภาษาไทยด้วยความตั้งพระทัยดียิ่ง ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระเจ้าศิริรัตนบุษบง ได้นิพนธ์พระประวัติพระบิดาไว้เป็นที่น่าสนใจยิ่งนัก มีตอนหนึ่งที่ทรงเล่าถึงบันทึกของหม่อมเจ้าหญิงมاریยตรักัญญา เกี่ยวกับงานที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงงานที่ทูลกระหม่อมไว้ดังนี้

กระแสพระคำรัส ในการหักกองพันทำการรบของกรมทหารราบที่ ๔
เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ณสโมสรเสือป่าราชบุรี

สำหรับปัญหาในวันนี้ ที่จริงไม่มีข้อยากลำบากอะไรนัก แต่ปัญหาชนิดนี้ย่อมแก้ได้หลายอย่างแล้วแต่ผู้แก้จะคิดเห็น ซึ่งในที่สุดก็นำไปสู่ผลสำเร็จเช่นเดียวกัน ข้าพเจ้าไม่มีข้อที่จะหักท้วงในส่วนนั้น.

แต่มีความรู้สึกอย่างหนึ่ง ว่าวิธีรบอย่างใหม่เช่นนี้ การทำความเข้าใจกันเบื้องต้นเป็นข้อสำคัญมาก ในระหว่างผู้บังคับกองร้อยที่เป็นกองรบ กับผู้บังคับกองร้อยปืนกลหนัก ที่มีหน้าที่อุดหนุนกองรบให้สามารถเคลื่อนเข้าไปหาข้าศึกนั้น ความจริงในวันนี้ ผู้บังคับกองทั้งสองนี้อาจจะทำความเข้าใจกันเรียบร้อยดี แต่ไม่มีใครพูดถึงเลยทั้งสองฝ่าย จึงขอนำมาตักเตือนในที่นี้ ว่าต้องทำความเข้าใจกันล่วงหน้าอย่างแน่นนอนในเรื่องแผนการเข้าตี เป็นต้นว่ากองร้อยอะไรบ้างเป็นกองรบ มีความตกลงใจจะเข้าตีเป็นประการใด เป็นแผนอย่างไร คือต้องแสดงความตั้งใจแก่ผู้บังคับกองร้อยปืนกลหนัก และบอกความประสงค์ในเรื่องที่จะให้ปืนกลหนักปฏิบัติการ ความเข้าใจดังว่านี้ ต้องทำกันล่วงหน้าก่อนที่จะเริ่มทำการและทำตลอดหมดทุกส่วน วิธีรบอย่างใหม่เมื่อลงมือทำการรบแล้ว ทหารย่อมกระจายออกไป ไม่ได้รวมอยู่ในมือของผู้บังคับบัญชาคนใดคนหนึ่งดังแต่ก่อน จนกว่าการรบสำหรับคราวนั้นจะจบลง เพราะฉะนั้นเมื่อจะให้หมวดใดหมู่ใดเข้าตีที่หมายในทิศทางใด ต้องให้ทำความเข้าใจและสั่งมอบหมายล่วงหน้า ไว้ให้ชัดเจนทั้งสิ้น แล้ววางแผนติดต่อไว้ให้เรียบร้อยในเวลารบ เมื่อลงมือทำการเริ่มรบแล้ว ถึงแม้จะได้ทำความเข้าใจล่วงหน้าไว้ดีแล้วทุกหน่วย ว่าหน่วยใดจะต้องเข้าตีที่หมายในทิศทางใด การอาจจะผันแปรไปเป็นอย่างอื่นก็ได้ เพราะการเคลื่อนที่เข้าไปทุก ๆ คนย่อมประสบอุปสรรคต่าง ๆ จนหน่วยรบเล็ก ๆ ที่นำเข้าไปนั้น ต้องแก้ปัญหาก็หลีกเลี่ยงอุปสรรคที่ประสบเหล่านั้น ในการแก้ปัญหานั้นเอง อาจจะทำให้ความมุ่งหมายเดิมที่สั่งไว้แล้วคลาดเคลื่อน ทั้งที่มิใช่เป็นความเข้าใจผิด แต่เป็นความมุ่งหมายอย่างหนึ่งที่จะเลี่ยงอุปสรรคเหล่านั้น ซึ่งจะหวังไม่ให้เป็นความเข้าใจผิด แต่เป็นความมุ่งหมายอย่างหนึ่งที่จะเลี่ยงอุปสรรคเหล่านั้น ซึ่งจะหวังความเรียบร้อยเช่นในเวลาหัดไม่ได้ จึงบังเกิดความจำเป็นต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กิจการเหล่านี้มิแต่จะผันแปรไปทั้งนั้น การที่คิดกะล่วงหน้าและสั่งไว้ ต้องนึกว่าจะสมประสงค์เสมอไปหรือไม่ได้ แต่ถ้าความไม่สมประสงค์นั้นบังเกิดจากไม่ได้ทำความเข้าใจกับผู้ใต้บังคับบัญชามากพอเพียง จึงได้เกิดขึ้นโดยเข้าใจผิด หรือผู้ใต้บังคับบัญชาไม่รู้หน้าที่อย่างแน่นนอนเช่นนั้น ก็เป็นที่น่าเสียใจ ถ้าเป็นเพราะแก้ปัญหาก็จะเลี่ยงอุปสรรคก็เป็นการจำเป็น แต่ข้อสำคัญต้องระวังอย่าให้เป็นเพราะเข้าใจผิดได้ เพราะฉะนั้นการที่เราต้องกระจายกำลังออกไปจากมือ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งการไม่ได้อีกเช่นนี้ ต้องเตรียมทำความเข้าใจกันไว้ให้แน่นนอน จึงจะหวังผลสำเร็จได้ ที่ได้ปฏิบัติไปในวันนี้เป็นแต่เพียงการหัด ไม่มีอุปสรรคอื่นใดมาขัดขวาง เมื่อหน่วยเล็ก ๆ เหล่านั้นตั้งความคิดที่จะมา ก็ย่อมสมประสงค์ ไม่อึดจรรยอะไร รวมความว่าความเข้าใจขั้นต้นของทุก ๆ หน่วย ต้องนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งในภายหน้าแม้จะต้องปฏิบัติการแก้ไขอุปสรรคเป็นอย่างอื่น ที่สุดจนพลทหารที่ต้องแก้ปัญหาลึก ๆ น้อย ๆ ไปตามอารมย์ในเวลานั้น

และอาจจะคลาดเคลื่อนจากความประสงค์ไปได้บ้างเหมือนกัน เมื่อเลี้ยงพันธุ์อุปสรรคบ้างแล้ว
จะได้หวนกลับมาปฏิบัติการเพื่อให้สมประสงค์เดิม.

ส่วนปิ่นกลหนัก ก็เป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยเหลืออุดหนุนการเข้าตีอันนี้ เมื่อทำความ
เข้าใจแต่เบื้องต้นกับกองรบเรียบร้อยดีแล้ว ต้องคอยปฏิบัติแก้ไขตามเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น อัน
อาจจะผันแปรไปจากความตั้งใจอีกชั้นหนึ่ง จึงจะหวังผลในการช่วยเหลือทหารราบได้เป็น
ส่วนมาก.

วิธีปฏิบัติการในกองรบสำหรับวันนี้ ในขั้นต้นนับว่าทหารซ้อนตัวเรียบร้อยดี ครั้นเมื่อ
เคลื่อนเข้ามาในที่โล่งซึ่งใกล้ข้าศึกกลมมุติเข้า ก็แสดงตัวเป็นเป้าเด่นชัดขึ้นทุกที แต่ข้อนี้เป็นความ
จำเป็นไม่มีทางแก้ไข เพราะภูมิประเทศเป็นที่แจ้ง ส่วนปิ่นกลหนักนั้นข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเคลื่อนที่
ในวันนี้ ได้ทำการกำบังและอาศัยที่กำบังในภูมิประเทศเป็นที่ตั้งมิดชิดพอใช้ ดูจากที่นี้หาเกือบ
ไม่พบ.

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าไม่มีความเห็นอย่างไร การปฏิบัติในการหัดวิธีรบอย่างใหม่สำหรับ
วันนี้ นับว่าพอใช้ได้ ฯ